

INNOVATION IQTISODIYOT

Ilmiy-amaliy elektron jurnal

2026

№9

ИННОВАЦИОННАЯ ЭКОНОМИКА

Научно-практический электронный журнал

INNOVATIVE ECONOMY

Scientific and practical electronic journal

Indexlanadigan bazalar: Google Scholar

Crossref

OpenAIRE

CYBERLENIKA

INNOVATION IQTISODIYOT

ILMIY-AMALIY
ELEKTRON JURNAL

9-jild
9-son
Sentyabr, 2026

September, 2026
Volume 9
Number 9

ИННОВАЦИОННАЯ
ЭКОНОМИКА
Научно-практический
электронный журнал

INNOVATIVE ECONOMY
Electronic scientific and
practical journal

INNOVATSION IQTISODIYOT

ILMIY-AMALIY ELEKTRON JURNAL

ISSN: 3030-315X

globalsciencehub.uz

Muassis:

Qarshi davlat texnika universiteti

Tahririyat Kengashi raisi:

R.X.Ergashev, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Tahririyat Kengashi raisi o‘rinbosari:

S.N.Xamrayeva, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Mas’ul muharrir:

N.A.Ochilova, PhD, dotsent

Texnik muharrir:

S.J.Qulmurotov

Jurnal har oyda bir marotaba elektron shaklda jurnalning rasmiy sayti orqali nashr etiladi.

Tahririyat manzili:

180100, Qarshi shahri, Mustaqillik ko‘chasi 225-uy Tel.:

+998 (75) 221 09 23

+998 (93) 902 72 63

Faks: +998 (75) 221 1395

innoeconomic@kstu.uz

“Innovatsion iqtisodiyot” ilmiy - amaliy elektron jurnali O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi **Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2025-yil 5-apreldagi 369-sonli qarori** bilan milliy ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan.

Jurnalda quyidagi ruknlar asosida maqolalar nashr etiladi:

1. Nazariya va metodologiya
2. Raqamli iqtisodiyot
3. Mintaqa va tarmoqlar iqtisodiyoti
4. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik
5. Inson kapitali iqtisodiyoti
6. Menejment va marketing
7. Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
8. Moliya, kredit va investitsiya
9. Ekonometrika va statistika
10. Xizmat ko‘rsatish va turizm sohasi

TAHRIRIYAT KENGASHI:

Tahririyat Kengashining xalqaro a'zolari:

Ovchinnikov Viktor Nikolayevich - i.f.d., professor, akademik (Janubiy Federal Universitet, Rossiya)

Solodovnikov Sergiy Yurevich - i.f.d., professor (Belorussiya milliy texnika universiteti)

Sidorov Viktor Aleksandrovich - i.f.d., professor, (Kuban davlat universiteti)

Shevchenko Igor Viktorovich - i.f.d., professor (Kuban davlat universiteti, Rossiya)

Kusainov Xalel Xaymullievich - i.f.d., professor, akademik (Qozog‘iston Respublikasi Milliy fanlar akademiyasi)

Samandarzoda Iskandar Hakim - Iqtisodiyot fanlari doktori (Sh.Shotemur nomidagi Tojikiston agrar universiteti)

Gibadullin Artur Arturovich - i.f.n. dotsent (Milliy tadqiqot universiteti, Moskva energetika instituti, Rossiya)

Sergey Aleksandrovich Voynash - ilmiy xodim (P.Lumumbi nomidagi Rossiya xalqlar do‘stligi universiteti)

Valentina Nikolayevna Pulyayeva - iqtisod fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya Federatsiyasi hukumati qoshidagi Moliya universiteti)

Dmitriy Evgenievich Morkovkin, iqtisod fanlari nomzodi, dotsent (Moliya universiteti, Rossiya Federatsiyasi hukumati)

Sadriddinov Manuchehr Islomiddinovich - i.f.d., professor, (Tojikiston Respublikasi Milliy fanlar Akademiyasi)

Perskaya Viktoriya Vadimovna - i.f.d., professor, (Rossiya Federatsiyasi hukumati huzuridagi Moliya universiteti)

Molchanov Igor Nikolayevich - i.f.d., professor, (Lomonosov nomidagi Moskva davlat universiteti)

Basova Mariya Mixaylovna - i.f.d., professor, (Rossiya Federatsiyasi hukumati huzuridagi Moliya universiteti)

Aleksandr Leonidovich Chupin, iqtisod fanlari nomzodi (P.Lumumbi nomidagi Rossiya xalqlar do‘stligi universiteti)

Nezamaykin Valeriy Nikolayevich - i.f.d., professor, (Rossiya davlat gumanitar universiteti)

Nikonorova Alla Vladimirovna - i.f.n., dotsent, (Rossiya Federatsiyasi hukumati huzuridagi Moliya universiteti)

Dmitriyeva Olga Aleksandrovna - i.f.n., dotsent, (Rossiya Federatsiyasi hukumati huzuridagi Moliya universiteti)

Shvets Yuriy Yuryevich - i.f.n., dotsent, (Rossiya Fanlar akademiyasining Nazorat fanlari instituti)

Kolosova Yelena Valeryevna - i.f.n., dotsent, (Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti)

Tahririyat Kengashi a'zolari:

Gulyamov Saidaxror Saidaxmedovich - i.f.d., professor, akademik

Pardayev Mamayunus Qarshiboyevich - i.f.d., professor

Navruz-zoda Baxtiyor Negmatovich - i.f.d., professor

Xatamov Ochildi Qurbonovich - i.f.d., professor

Fayziyeva Shirin Shodmonovna - i.f.n., professor

Jumayeva Gulrux Jo‘raqulovna - i.f.n., professor

Egamberdiyeva Salima Raimovna - i.f.n., dotsent

Erkayeva Gulbahor Panjiyevna - i.f.n., professor

Yakubova Shamshinur Shuxratovna - i.f.d., (DSc) dotsent

Amirqulov Shuhrat Olimovich - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Samiyeva Gulnoza Toxirovna - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Aliqulov Azamat Tuyg‘unovich - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Aminov Fazlitdin Baxadirovich - i.f.n., dotsent

Xo‘jaqulova Nigora Rustamovna - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Turobov Sherzod Alisherovich - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Alimova Munisa Yulchiyevna - i.f.f.d. (PhD) dotsent

Ergasheva Nasiba Raxmatullayevna - i.f.d., (DSc), dotsent

Boboqulov Sanjar Baxromkulovich - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Djalilov Raxmonkul Hamidovich - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Nomazov Baxrom Bobomurodovich - i.f.f.d. (PhD) dotsent

Alimxanova Nigora Alimxanovna - i.f.f.d. (PhD) dotsent

Jonuzokov Mirzabek Kulmamatovich - i.f.f.d. (PhD), dotsent

Muxammadiyeva Yulduz Yusupovna - i.f.f.d. (PhD)

Tursunova Aziza Xoshimovna - i.f.f.d. (PhD)

Xolliyev Sherali Baxtiyorovich - i.f.f.d. (PhD)

Panjiyev Samijon Aliqulovich - PhD, dotsent

ИННОВАЦИОННАЯ ЭКОНОМИКА

Научно-практический электронный журнал

ISSN: 3030-315X

globalsciencehub.uz

Учредитель:

Каршинский государственный технический университет

Председатель редакционного совета:

Р.Х.Эргашев, доктор экономических наук, профессор

Заместитель председателя редакционного совета:

С.Н.Хамраева, доктор экономических наук, профессор

Ответственный редактор:

Н.А.Очилова, PhD, доцент

Технический редактор:

С.Ж.Кулмуротов

Журнал издается один раз в месяц в электронной форме и публикуется через официальный сайт журнала.

Адрес редакции:

180100, г. Карши, ул. Мустакиллик, дом 225

Тел: +998 (75) 221 09 23

+998 (93) 902 72 63

Факс: +998 (75) 221 1395

E-mail: innoeconomic@kstu.uz

Научно-практический электронный журнал «Инновационная экономика» включён в перечень национальных научных изданий на основании решения Президиума Высшей аттестационной комиссии при Министерстве высшего образования, науки и инноваций Республики Узбекистан от 5 апреля 2025 года № 369.

В журнале публикуются статьи по следующим рубрикам:

1. Теория и методология
2. Цифровая экономика
3. Экономика регионов и отраслей
4. Малый бизнес и частное предпринимательство
5. Экономика человеческого капитала
6. Менеджмент и маркетинг
7. Бухгалтерский учет, экономический анализ и аудит
8. Финансы, кредит и инвестиции
9. Эконометрика и статистика
10. Сфера услуг и туризм

Редакционная коллегия:

Международные члены Совета редколлегии:

Овчинников Виктор Николаевич - д.э.н., профессор, академик (Южный федеральный университет, Россия)

Солодовников Сергей Юрьевич - д.э.н., профессор (Белорусский национальный технический университет)

Виктор Александрович Сидоров - д.э.н., профессор, (Кубанский государственный университет)

Шевченко Игорь Викторович - д.э.н., профессор (Кубанский государственный университет)

Кусаинов Халел Хаймуллович - д.э.н., профессор, академик (НААН Республика Казахстан)

Самандарзода Искандар Хаким - д.э.н., профессор (Таджикистанский аграрный университет им. Ш. Шотемура)

Гибатуллин Артур Артурович - к.э.н., доцент (Национальный исследовательский университет «Московский энергетический институт»)

Войнаш Сергей Александрович - научный сотрудник (Российского университета дружбы народов имени П.Лумумби)

Пуляева Валентина Николаевна - к.э.н., доцент (Финансовый университет при Правительстве РФ)

Морковкин Дмитрий Евгеньевич - к.э.н., доцент (Финансовый университет Правительство РФ)

Садриддинов Манучехр Исламиддинович - д.э.н., профессор (Национальная академия наук Республики Таджикистан)

Перская Виктория Вадимовна - д.э.н., профессор (Финансовый университет при Правительстве РФ)

Молчанов Игорь Николаевич - д.э.н., профессор (Московский государственный университет имени М.В. Ломоносова)

Басова Мария Михайловна - д.э.н., профессор (Финансового университета Российской Федерации)

Чупин Александр Леонидович - к.э.н. (Российского университета дружбы народов имени П. Лумумби)

Незаймакин Валерий Николаевич - д.э.н., профессор (РГТУ)

Никонорова Алла Владимировна - к.э.н., доцент (Финансового университета Российской Федерации)

Дмитриева Ольга Александровна - к.э.н., доцент (Финансового университета Российской Федерации)

Швец Юрий Юрьевич - к.э.н., доцент (Институт проблем управления РАН)

Колосова Елена Валерьевна - к.э.н., доцент (Российский экономический университет имени Г.В. Плеханова)

Члены Совета редколлегии:

Гулямов Саидхорр Саидхмедович - д.э.н., профессор, академик

Пардаев Мамаюнус Каршибоевич - д.э.н., профессор

Навруз-зода Бахтиёр Негматович - д.э.н., профессор

Хатамов Очилди Курбанович - д.э.н., профессор

Файзиева Ширин Шодмоновна - к.э.н., профессор

Жумаева Гулрух Журакуловна - к.э.н., профессор

Эгамбердиева Салима Раимовна - к.э.н., доцент

Еркаева Гулбахор Панжиевна - к.э.н., профессор

Якубова Шамина Шухратовна - д.э.н., (DSc), доцент

Амиркулов Шухрат Олимович - д.ф.э.н., (PhD), доцент

Самиева Гулноза Тохировна - д.ф.э.наук., (PhD), доцент

Алигулов Азамат Туйгунович - д.ф.э.н., (PhD), доцент

Аминов Фазлитдин Бахадирович - к.э.н., доцент

Хужакулова Нигора Рустамовна - д.ф.э.н., (PhD), доцент

Туробов Шерзод Алишерович - д.ф.э.н., (PhD), доцент

Алимова Муниса Юльчиевна - д.ф.э.н., (PhD), доцент

Эрашьева Насиба Рахматуллаевна - д.э.н., (DSc), доцент

Бобокулов Санжар Бахромкулович - д.ф.э.н., (PhD), доцент

Джалилов Рахмонкул Хамидович - д.ф.э., (PhD), доцент

Номазов Бахром Бобомуродович - д.ф.э.н., (PhD), доцент

Алимханова Нигора Алимхановна - д.ф.э.н., (PhD), доцент

Джанузакон Мирзабек Кулмаматович - д.ф.э.н., (PhD), доцент

Мухаммадиева Юлдуз Юсуповна - д.ф.э.н., (PhD)

Турсунова Азиза Хошимовна - д.ф.э.н., (PhD)

Холлиев Шерали Бахтиёрович - д.ф.э.н., (PhD)

Панджиев Самиджон Аликулич - PhD, доцент

KORXONALARDA BILIM VA KO'NIKMALARNI BOSHQARISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI

Musayev Ozodjon Shavkat Ogli

ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ЭФФЕКТИВНОСТЬ УПРАВЛЕНИЯ ЗНАНИЯМИ И НАВЫКАМИ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ

Мусаев Озоджон Шавкат угли

ECONOMIC EFFICIENCY OF KNOWLEDGE AND SKILLS MANAGEMENT IN ENTERPRISES

Musayev Ozodjon Shavkat Ogli

Annotatsiya: mazkur maqolada korxonalarda bilim va ko'nikmalarni boshqarishning iqtisodiy samaradorligi tadqiq etilgan. Xodimlarning mavjud bilimlarini aniqlash, ularni rivojlantirish, korxona ichida bilim almashinuvini tashkil etish va amaliy faoliyatga tatbiq etishning iqtisodiy natijalari tahlil qilingan. Tadqiqotda bilim va ko'nikmalarni boshqarishning mehnat unumdorligi, ishlab chiqarish xarajatlari, mahsulot sifati, innovatsion faollik va korxona daromadiga ta'siri ko'rib chiqildi. Shuningdek, bilimlarni boshqarishga yo'naltirilgan investitsiyalar samaradorligini baholash uchun ko'rsatkichlar tizimi taklif etildi. Tadqiqot natijalari bilim va ko'nikmalarni tizimli boshqarish korxona resurslaridan foydalanish samaradorligini oshirish hamda uzoq muddatli iqtisodiy natijalarni yaxshilash imkonini berishini ko'rsatdi.

Kalit so'zlar: bilimlarni boshqarish, ko'nikmalar, inson kapitali, iqtisodiy samaradorlik, mehnat unumdorligi, xodimlar malakasi, bilim almashinuvi, innovatsiya, korxona samaradorligi, raqamlashtirish.

Аннотация: в данной статье исследована экономическая эффективность управления знаниями и навыками на предприятиях. Проанализированы экономические результаты выявления имеющихся знаний сотрудников, их развития, организации обмена знаниями внутри предприятия и их применения в практической деятельности. В исследовании рассмотрено влияние управления знаниями и навыками на производительность труда, производственные затраты, качество продукции, инновационную активность и доходы предприятия. Кроме того, предложена система показателей для оценки эффективности инвестиций, направленных на управление знаниями. Результаты исследования показывают, что системное управление знаниями и навыками способствует повышению эффективности использования ресурсов предприятия и улучшению его долгосрочных экономических результатов.

Ключевые слова: управление знаниями, навыки, человеческий капитал, экономическая эффективность, производительность труда, квалификация работников, обмен знаниями, инновации, эффективность предприятия, цифровизация.

Abstract: this article examines the economic efficiency of knowledge and skills management in enterprises. The economic outcomes of identifying employees' existing knowledge, developing their competencies, organizing knowledge sharing within the enterprise, and applying acquired knowledge in practical activities are analyzed. The study considers the impact of knowledge and skills management on labor productivity, production costs, product quality, innovation activity, and enterprise revenues. In addition, a system of indicators is proposed to assess the efficiency of investments directed toward knowledge management. The research findings demonstrate that systematic management of knowledge and skills contributes to more efficient use of enterprise resources and improves long-term economic performance.

Keywords: knowledge management, skills, human capital, economic efficiency, labor productivity, employee qualifications, knowledge sharing, innovation, enterprise efficiency, digitalization.

KIRISH

Bilim va ko'nikmalar zamonaviy korxonaning iqtisodiy salohiyatini shakllantiruvchi muhim nomoddiy resurslardan biri hisoblanadi. Ishlab chiqarish texnologiyalari, uskunalar va moliyaviy resurslar korxona faoliyati uchun zarur bo'lsa-da, ulardan samarali foydalanish xodimlarning bilim va amaliy ko'nikmalariga bevosita bog'liq.

An'anaviy boshqaruv tizimida xodimlarning bilimlari ko'pincha individual resurs sifatida qaralgan.

Biroq zamonaviy iqtisodiyotda bilimni faqat xodimning shaxsiy kompetensiyasi sifatida emas, balki korxona miqyosida shakllantiriladigan, saqlanadigan, uzatiladigan va amaliyotga joriy etiladigan strategik resurs sifatida boshqarish zarur.

Bilimlarni boshqarish tizimi xodimlarni o'qitish bilan cheklanmaydi. U korxonada mavjud bilimlarni aniqlash, hujjatlashtirish, tajriba almashish, yangi bilimlarni yaratish va ularni biznes jarayonlariga integratsiya qilishni ham qamrab oladi.

O'zbekistonda kichik biznes va tadbirkorlik subyektlarining iqtisodiyotdagi yuqori ulushi ushbu masalaning dolzarbligini yanada oshiradi. 2025-yilda kichik biznesning mamlakat YaIMdagi ulushi 52,2 foizni tashkil etgan. Kichik biznesda band bo'lganlar soni esa 11,18 mln kishiga yetgan. (siat.stat.uz)

Shunday sharoitda korxonalar uchun mavjud xodimlarning bilim va ko'nikmalaridan maksimal darajada foydalanish, ularni muntazam rivojlantirish va bilimlarni korxona ichida saqlab qolish iqtisodiy samaradorlikning muhim shartlaridan biriga aylanadi.

Tadqiqotning maqsadi korxonalarda bilim va ko'nikmalarni boshqarishning iqtisodiy samaradorligini baholash hamda bilim resurslaridan foydalanish orqali korxona natijalarini yaxshilash mexanizmlarini ishlab chiqishdan iborat.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Bilim va ko'nikmalarining iqtisodiy ahamiyati inson kapitali va bilim iqtisodiyoti nazariyalari doirasida keng tadqiq etilgan.

T.Schultz inson kapitaliga investitsiyalarni iqtisodiy samaradorlikning muhim manbalaridan biri sifatida ko'rib, ta'lim va kasbiy tayyorgarlik orqali insonning ishlab chiqarish imkoniyatlari kengayishini asoslagan.

G.Becker inson kapitaliga investitsiyalarni xodimlarning kelajakdagi unumdorligi va daromadini oshiruvchi iqtisodiy resurs sifatida talqin qilgan.

P.Drucker zamonaviy iqtisodiyotda bilimga ega xodimlarning tashkilot faoliyatidagi strategik rolini ta'kidlab, bilimni korxonaning asosiy ishlab chiqarish resurslaridan biri sifatida ko'rgan.

I.Nonaka va H.Takeuchi tomonidan ishlab chiqilgan bilimlarni yaratish konsepsiyasida tashkilot ichida yashirin va aniq bilimlarning o'zaro almashinuvi yangi tashkiliy bilimlarni shakllantirishning muhim manbai sifatida qaraladi.

M.Porterning raqobat ustunligi nazariyasida korxonaning noyob resurslari va kompetensiyalari raqobatchilarga nisbatan ustunlikni shakllantirish vositasi sifatida ko'riladi.

Shu bilan birga, zamonaviy tadqiqotlarda bilimlarni boshqarishning iqtisodiy samaradorligini faqat xodimlar soni yoki malaka oshirish tadbirlari orqali baholash yetarli emasligi ta'kidlanadi. Bunda bilimga yo'naltirilgan investitsiyaning natijasi – mehnat

unumdorligi, xarajatlarning qisqarishi, innovatsiyalar va daromad o'zgarishi ham hisobga olinishi kerak.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotda korxonalarda bilim va ko'nikmalarni boshqarishning iqtisodiy samaradorligini aniqlash maqsadida tizimli yondashuv, qiyosiy tahlil, statistik tahlil, guruhlash, iqtisodiy tahlil va mantiqiy umumlashtirish usullaridan foydalanildi.

Tizimli yondashuv asosida bilim va ko'nikmalarni boshqarish jarayoni korxonaning umumiy faoliyati bilan uzviy bog'liq holda o'rganildi. Qiyosiy tahlil yordamida xodimlarni rivojlantirish, bilim almashinuvi va malaka oshirishning korxona faoliyati natijalariga ta'siri baholandi. Statistik tahlil orqali kichik biznesning iqtisodiy faoliyati va bandlik bilan bog'liq ko'rsatkichlar tahlil qilindi.

Tadqiqotda bilim va ko'nikmalarni boshqarishning iqtisodiy samaradorligi xodimlar malakasining oshishi, mehnat unumdorligining o'zgarishi, ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish sifatining yaxshilanishi, xarajatlarning qisqarishi hamda innovatsion faollikning kuchayishi kabi mezonlar asosida baholandi.

Tadqiqotning metodologik yondashuvi "bilimlarni shakllantirish – ko'nikmalarni rivojlantirish – amaliyotga joriy etish – mehnat natijalarini yaxshilash – iqtisodiy samaradorlik" ketma-ketligiga asoslandi. Ushbu yondashuv orqali korxonada xodimlarning bilim va ko'nikmalaridan samarali foydalanishning iqtisodiy natijalari aniqlashga harakat qilindi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Korxonada bilim va ko'nikmalarni boshqarishning iqtisodiy samaradorligi, avvalo, mavjud bilimlardan qanchalik samarali foydalanilayotganiga bog'liq. Xodim o'z vazifasini yaxshi bajara olishi muhim, biroq uning tajribasi boshqa xodimlarga ham yetkazilmasa, bilim korxona uchun to'liq iqtisodiy qiymat yaratmaydi.

Shu sababli bilimlarni boshqarishda uchta jarayon alohida ahamiyatga ega:

bilimni yaratish → bilimni saqlash → bilimni amaliyotga joriy qilish.

Bunda korxona uchun asosiy iqtisodiy natija bilimning o'zidan emas, balki uning ishlab chiqarish yoki xizmat ko'rsatish jarayonida qo'llanilishidan kelib chiqadi.

1-jadval.

Korxonada bilim va ko'nikmalarni boshqarish samaradorligini baholash ko'rsatkichlari

Ko'rsatkich	Mazmuni	Iqtisodiy natija
Bir xodimga to'g'ri keladigan tushum	Xodim yaratgan o'rtacha qiymat	Daromad samaradorligini ko'rsatadi
Mehnat unumdorligi	Mehnat birligiga to'g'ri keladigan natija	Ishlab chiqarish samaradorligini oshiradi
O'qitish xarajati	Bir xodimni rivojlantirish uchun sarflangan mablag'	Inson kapitaliga investitsiyani ifodalaydi
O'qitishdan keyingi unumdorlik	Ta'limdan so'ng ish natijasining o'zgarishi	Trening samaradorligini ko'rsatadi
Xatolar soni	Ish jarayonida yuzaga keladigan xatolar	Sifat va xarajatlarni baholash imkonini beradi
Bilim almashinuvi darajasi	Tajriba va bilimning xodimlar o'rtasida tarqalishi	Bilimning korxona ichida saqlanishini ta'minlaydi

Ushbu ko'rsatkichlarning kompleks qo'llanilishi bilimlarni boshqarishning korxona iqtisodiy natijalariga ta'sirini aniqroq baholash imkonini beradi.

Ayniqsa, o'qitish xarajatlari bilan o'qitishdan keyingi natijalarni taqqoslash muhim. Masalan, xodimlarning malakasini oshirish natijasida ishlab chiqarishdagi xatolar kamayishi, xizmat ko'rsatish

tezlashishi yoki bir xodimga to'g'ri keladigan tushum ortishi mumkin.

O'zbekiston kichik biznesida bilim resurslarining iqtisodiy ahamiyati

O'zbekiston kichik biznes sektorida band bo'lganlar sonining o'sishi korxonalar oldiga inson resurslaridan samarali foydalanish vazifasini qo'yimoqda.

2-jadval.

O'zbekistonda kichik biznesda band bo'lganlar va uning YaIMdagi ulushi

Yil	Kichik biznesda bandlar, mln kishi	YaIMdagi ulushi, %
2021	10,08	56,3
2022	10,13	54,3
2023	10,37	53,8
2024	10,54	53,5
2025	11,18	52,2

Jadval ma'lumotlariga ko'ra, 2021–2025-yillarda kichik biznesda band bo'lganlar soni 10,08 mln kishidan 11,18 mln kishigacha oshgan. Bu esa korxonalarda xodimlarning bilim va ko'nikmalaridan foydalanish samaradorligini oshirish masalasini yanada dolzarb qiladi.

Shuningdek, kichik biznesning YaIMdagi ulushi 2025-yilda 52,2 foizni tashkil etgan. Ushbu ko'rsatkich kichik biznes korxonalarining iqtisodiyotdagi salmoqli o'rnini ifodalaydi. (siat.stat.uz)

Bilimlarni boshqarishning iqtisodiy natijalarga ta'siri

Tadqiqot natijasida bilim va ko'nikmalarni boshqarishning iqtisodiy samarasi beshta asosiy yo'nalishda shakllanishi aniqlandi:

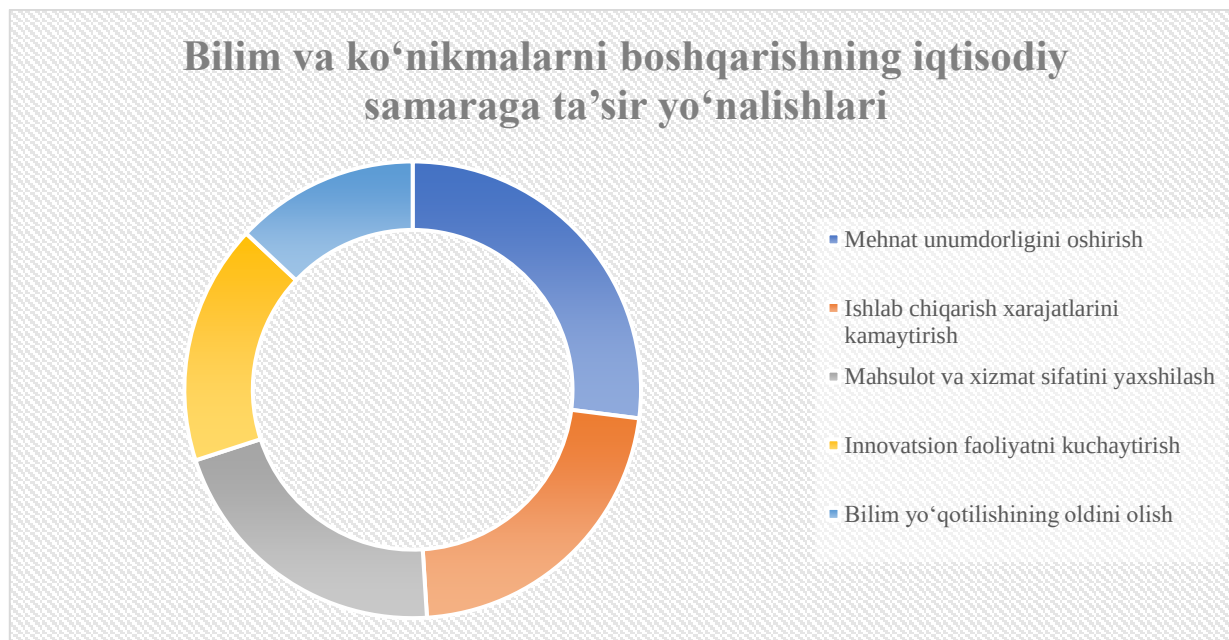
1. Mehnat unumdorligining oshishi. Malakali xodim ishini tezroq va kamroq xato bilan bajaradi.

2. Xarajatlarning kamayishi. Bilim va tajriba ishlab chiqarishdagi ortiqcha harakatlar hamda xatolarni qisqartirishga yordam beradi.

3. Mahsulot sifatining yaxshilanishi. Xodimlarning bilim darajasi oshishi ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish sifatiga ta'sir qiladi.

4. Innovatsion faollikning kuchayishi. Bilimli xodimlar yangi mahsulot va jarayonlarni taklif qilish imkoniyatiga ega bo'ladi.

5. Bilim yo'qotilishining oldini olish. Tajribali xodim korxonadan ketgan taqdirda uning bilimlarini hujjatlashtirish va almashish korxona uchun muhim iqtisodiy himoya vositasi hisoblanadi.

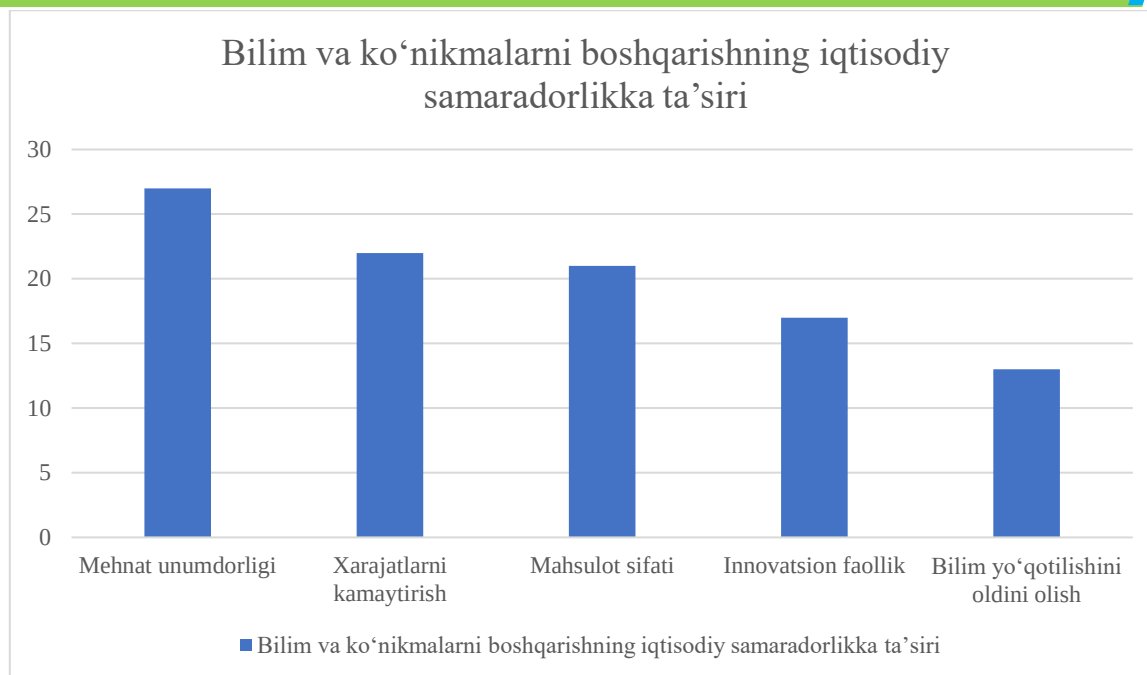

1-rasm. Bilim va ko'nikmalarni boshqarishning iqtisodiy samaraga ta'sir yo'nalishlari

Diagramma ma'lumotlaridan ko'rinadiki, bilim va ko'nikmalarni boshqarishdan olinadigan eng katta iqtisodiy samara mehnat unumdorligini oshirish va ishlab chiqarish xarajatlarni kamaytirish bilan bog'liq.

Biroq bilimlarni boshqarishning ta'siri bevosita moliyaviy natijalar bilan cheklanmaydi. Korxonada

bilim almashinuvi rivojlangan sari yangi xodimlarni ishga moslashtirish muddati qisqaradi, tajribali xodimlarning bilimlari tashkilot ichida saqlanadi va takroriy xatolar kamayadi.

1-rasm. Korxonalarda bilim va ko'nikmalarni boshqarishning iqtisodiy samaradorlikka ta'sir yo'nalishlari

Grafikdan ko'rinadiki, bilim va ko'nikmalarni boshqarishning eng yuqori iqtisodiy samarasi mehnat unumdorligini oshirish bilan bog'liq bo'lib, uning shartli ulushi 27 foizni tashkil etadi. Keyingi o'rinlarda ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish xarajatlarini kamaytirish (22 foiz) hamda mahsulot va xizmatlar sifatini yaxshilash (21 foiz) turadi. Innovatsion faollikning kuchayishi 17 foiz, korxonada mavjud bilimlarning yo'qolishining oldini olish esa 13 foiz ulush bilan baholangan. Bu natijalar bilimlarni boshqarish faqat xodimlar malakasini oshirishga emas, balki korxonaning bevosita iqtisodiy natijalarini yaxshilashga xizmat qilishini ko'rsatadi.

Bilimlarni boshqarishning iqtisodiy samaradorligini oshirish mexanizmi

Tadqiqot natijalariga ko'ra, korxonalarda bilim va ko'nikmalarni boshqarish quyidagi ketma-ketlik asosida tashkil etilishi maqsadga muvofiq:

Bilimlarni inventarizatsiya qilish → kompetensiyalarni baholash → rivojlantirish ehtiyojlarini aniqlash → o'qitish → bilimlarni amaliyotga joriy qilish → natijani o'lchash → iqtisodiy samarani baholash.

Birinchi bosqichda korxonada qanday bilim va ko'nikmalar mavjudligi aniqlanadi. Ikkinchi bosqichda ushbu bilimlarning korxona strategik maqsadlariga qay darajada mos kelishi baholanadi.

Keyingi bosqichda xodimlar uchun zarur bo'lgan rivojlanish dasturlari shakllantiriladi. Bunda barcha xodimlarga bir xil trening berish o'rniga, mavjud kompetensiya bo'shliqlariga asoslangan individual rivojlanish yondashuvi samaraliroq bo'lishi mumkin.

Ta'lim jarayonidan keyin esa iqtisodiy natijalarni o'lchash zarur. Masalan:

Trening xarajati → mehnat unumdorligi o'zgarishi → qo'shimcha daromad → iqtisodiy samara.

Shuningdek, bilimlarni raqamlashtirish kichik korxonalar uchun alohida imkoniyat yaratadi. Ichki elektron qo'llanmalar, video yo'riqnomalar, CRM tizimlari, buxgalteriya dasturlari va korxona ichki

<https://globalsciencehub.uz/index.php/IE/uz>

ma'lumotlar bazasi orqali xodimlarning individual bilimlarini tashkiliy bilimga aylantirish mumkin.

Bu jarayon quyidagi natijani beradi:

individual bilim → jamoaviy bilim → standartlashtirilgan jarayon → kamroq xato → yuqori unumdorlik → iqtisodiy samara.

Shunday qilib, bilimlarni boshqarish korxonaning nomoddiy resurslarini bevosita iqtisodiy qiymatga aylantirish mexanizmi sifatida qaralishi mumkin.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot natijalari korxonalarda bilim va ko'nikmalarni boshqarish iqtisodiy samaradorlikni oshirishning muhim omillaridan biri ekanligini ko'rsatdi. Bilimlarni tizimli ravishda shakllantirish, saqlash va amaliyotga joriy qilish mehnat unumdorligini oshirish, xarajatlarni kamaytirish, mahsulot sifatini yaxshilash va innovatsion jarayonlarni jadallashtirish imkonini beradi.

Bilimlarni boshqarishning muhim jihati shundaki, korxona xodimga bilim berish bilan cheklanib qolmasligi, balki ushbu bilimning iqtisodiy natijaga aylanishini ham nazorat qilishi lozim.

Tadqiqot asosida quyidagi takliflar ishlab chiqildi:

1. Korxonalarda bilimlar auditini joriy etish. Mavjud bilim, ko'nikma va tajribalarni aniqlash hamda ularni korxona maqsadlari bilan taqqoslash zarur.

2. Bilimlarni boshqarishning ichki tizimini yaratish. Yo'riqnomalar, elektron qo'llanmalar, tajriba almashish platformalari va ichki bilim bazalarini shakllantirish maqsadga muvofiq.

3. Ta'lim xarajatlarning iqtisodiy qaytimini baholash. Har bir yirik o'qitish dasturidan keyin mehnat unumdorligi, sifat va moliyaviy natijalardagi o'zgarishlarni aniqlash lozim.

4. Mentorlik tizimini rivojlantirish. Tajribali xodimlarning amaliy bilimlarini yangi xodimlarga tizimli ravishda o'tkazish korxona uchun qo'shimcha qiymat yaratadi.

5. Raqamli bilim bazalaridan foydalanish. Korxonadagi muhim jarayonlar va tajribalarni elektron shaklda saqlash bilim yo'qotilishining oldini oladi.

6. Bilim almashinuvi uchun rag'batlantirish tizimini yaratish. Xodimlarning yangi g'oyalar va amaliy tajribalar bilan bo'lishishini rag'batlantirish kerak.

7. Bilimlarni boshqarishni korxona strategiyasi bilan bog'lash. Qaysi bilim va ko'nikmalar korxonaning kelajakdagi daromadi va rivojlanishi uchun zarurligi oldindan belgilanib borilishi lozim.

Umuman olganda, korxonalarda bilim va ko'nikmalarni boshqarish **“bilim – kompetensiya – amaliyot – samaradorlik – iqtisodiy natija”** zanjiri orqali qiymat yaratadi. Shu sababli bilimlarni boshqarishga yo'naltirilgan xarajatlarni oddiy kadrlar xarajati sifatida emas, balki korxonaning kelajakdagi iqtisodiy samaradorligini oshiruvchi investitsiya sifatida baholash maqsadga muvofiq.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Schultz T. W. Investment in Human Capital. // The American Economic Review. – 1961. – Vol. 51, No. 1. – P. 1–17.
2. Becker G. S. Human Capital: A Theoretical and Empirical Analysis, with Special Reference to Education. – Chicago: University of Chicago Press, 1993.
3. Drucker P. F. Post-Capitalist Society. – New York: HarperBusiness, 1993.
4. Nonaka I., Takeuchi H. The Knowledge-Creating Company: How Japanese Companies Create the Dynamics of Innovation. – New York: Oxford University Press, 1995.

5. Barney J. Firm Resources and Sustained Competitive Advantage. // Journal of Management. – 1991. – Vol. 17, No. 1. – P. 99–120.

6. Porter M. E. Competitive Advantage: Creating and Sustaining Superior Performance. – New York: Free Press, 1985.

7. Sveiby K. E. The New Organizational Wealth: Managing and Measuring Knowledge-Based Assets. – San Francisco: Berrett-Koehler, 1997.

8. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi. Number of employed in small businesses. SIAT statistik ma'lumotlar bazasi. – 2026.

9. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi. Share of small businesses in GDP. SIAT statistik ma'lumotlar bazasi. – 2026.

10. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi. Small Business and Entrepreneurship Statistics. – 2026.

Muallif(lar) haqida / Сведения об авторе / Author details

Musayev Ozodjon Shavkat o'gli Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti Biznes boshqaruvi kafedrasi dotsenti v.b, PhD / Мусаев Озоджон Шавкат угли Ташкентский государственный экономический университет

Исполняющий обязанности доцента кафедры «Управление бизнесом», PhD / Musayev Ozodjon Shavkat Ogli Tashkent State University of Economics Acting Associate Professor, Department of Business Management, PhD

E-mail: Ozodjonmusayev@gmail.com

INNOVATION
IQTISODIYOT
ILMIY-AMALIY ELEKTRON
JURNAL

ISSN: 3030-315X

t.me/kstu_uz

Qarshi shahri,
Mustaqillik ko'chasi 225

www.kstu.uz
www.ojs.kstu.uz